

Oikeusministeriölle

11.6.2021

**Lausunto tuomareiden koulutusuudistuksen vaikutuksista laaditusta selvityksestä
(VN/10194/2021)**

Tuomioistuinvirasto on pyytänyt muiden tahojen ohella Helsingin hovioikeutta antamaan itsenäisen lausunnon otsikkoasiassa. Hovioikeuden koulutustoimikunta on perehtynyt Jennimari Huovisen selvitykseen tuomareiden koulutuksen kehittamisestä (Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2021:9) ja laatinut havainnoistaan muistion, joka on liitetty tämän lausunnon oheen.

Koulutustoimikunnan muistiosta ilmenevien havaintojen lisäksi hovioikeus toteaa kantanaan, kuten on todettu myös Huovisen selvityksessä (5.4 Uudistuksen vaikutukset tuomioistuinten virkarakenteeseen), että niin hovioikeuden esittelijöiden kuin asessoreidenkin virat toimivat paitsi koulutusjärjestelmänä myös tärkeänä rekrytointikanavana tuomioistuinuralle. Helsingin hovioikeuden kokemuksen mukaan näihin kanaviin myös hakeutuu korkeatasoista hakijakuntaa enemmän kuin mitä tuomioistuimella on tähän mennessä ollut mahdollisuutta rekrytoida. Edelleen hovioikeuden kokemus on, että sekä hovioikeuden esittelijät että asessorit ovat olleet haluttua työvoimaa hovioikeuspiirin käräjäoikeuksissa.

Kuten Huovisen selvityksessä on todettu, asessorijärjestelmä ei nykyisellään riitä vastaamaan pääkaupunkiseudun tuomaritarpeeseen. Hovioikeus katsookin, että tähän tarpeeseen vastaamiseksi olisi syytä harkita sekä asessori- että esittelijämäärien kasvattamista. Virkarakenteen näkökulmasta esittelijän ja asessorin tehtävät ovat myös jossain määrin toisiaan täydentäviä: hyvistä esittelijöistä kasvaa hyviä asessoreja. Vaikka asessorijärjestelmän tavoitteena on osaltaan kasvattaa tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta sen piiriin siirtyvien henkilöiden määrää, edellyttää järjestelmän toimivuus itsessäänkin kasvaessaan sitä, että hovioikeudessa on riittävän suuri esittelijäresurssi, josta rekrytoida tulevaisuuden asessoreja.

Asko Välimaa
presidentti
Helsingin hovioikeus

Liite: Helsingin hovioikeuden koulutustoimikunnan muistio

Helsingin hovioikeuden koulutustoimikunnan huomiot ja kommentit Oikeusministeriön asettaman selvityshenkilö Jennimari Huovisen selvitykseen Tuomareiden koulutuksen kehittamisestä (Oikeusministeriön julkaisu, Selvityksiä ja ohjeita 2021:9)

Koulutustoimikunta lausuu selvityksestä seuraavaa.

Koulutustoimikunta kommentoi selvitystä toimikunnan tehtäviin liittyviltä osin. Selvityksessä keskeiseksi nousevat tuomioistuinharjoittelun ja asessorijärjestelmän haku- ja nimitysmenettelyt sekä koulutusohjelmat eivät kuulu koulutustoimikunnan tehtäväkenttään. Myöskään tutkimusmenetelmiin, tuomarinkoulutuslautakuntaan, tuomioistuinharjoittelun sisältöön sekä käräjänotaari- ja asessorivalintojen pisteytysperusteisiin koulutustoimikunta ei siten ota kantaa.

Toimikunnan tehtäviin liittyvänä yhtenä kehittämiskohteena on selvityksessä käsitelty eri viranomaisten välistä työnjakoa ja rooleja. Selvityksessä (s. 132, 148) todetaan, että koulutuksesta huolehtivat tällä hetkellä useat eri tahot, niiden väliset vastuut ja roolit näyttäytyvät vielä jossain määrin jäsentymättöminä sekä että toimenpiteet yhteistyön kehittämiseksi ja eri toimijoiden roolien selkiyttämiseksi ovat käynnissä. Tuomioistuinvirastolla tulisi olla koulutuksen tuottamisessa koordinoiva rooli. Koulutustoimikunta kannattaa koulutuksen suunnittelun paikallisen ja valtakunnallisen koordinoinnin ja eri toimijoiden yhteistyön parantamista ja lisäämistä koulutusten erillisyyden ja päällekkäisyyden välttämiseksi sekä koulutuksen laadukkuuden ja yhteismitallisuuden varmistamiseksi. Tuomioistuinten ja hovioikeuksien edustus Tuomioistuinviraston suunnittelutyöryhmissä on toivottavaa. Muutoksenhakumenettelyyn tai muuten erityisesti hovioikeusprosessiin liittyvien koulutusten suunnittelua ja toteutusta voitaisiin järjestää myös hovioikeuksien yhteistyönä.

Toisena koulutustoimikunnan tehtävään liittyvänä kehittämiskohteena selvityksessä on käsitelty resursseja. Koulutustoimikunta katsoo, että mahdollisuuksia osallistua suosituimpiin koulutuksiin tulisi lisätä ja että tässä tarkoituksessa tulisi hyödyntää erilaisia erityisesti verkkoympäristöön sopivia opetus- ja oppimistapoja. Verkossa järjestettävien koulutusten osallistujamääriä ei lähtökohtaisesti tulisi rajata.

Koulutustoimikunta kannattaa asessorien koulutusohjelman korkeatasoisen opetuksen hyödyntämistä laajemmin esimerkiksi esittelijöille ja uusille erityisesti tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta tuleville tuomareille. Alansa substanssin syväosaajien koulutuspanoksen hyödyntäminen laajemmin olisi hyödyllistä ja kustannustehokasta selvityksessä (s. 100) todetuin tavoin. Kehittämiskohteena tulisi pohtia tämän vaihtoehdon toteuttamista.

Selvityksen (s. 135, 142) mukaan lainkäyttöhenkilöstön suuren työmäärän vuoksi ajan löytäminen koulutukseen osallistumiselle voi olla haastavaa. Tuomioistuinlain mukaan tuomarilla on velvollisuus osallistua koulutukseen, joten voimavarojen osoittaminen osaamisen kehittämiseen on tarpeen. Osallistumista hankaloittaa myös se, että koulutuksista tiedotetaan liian myöhään. Koulutustoimikunta pitää tärkeänä, että koulutukseen osallistuminen turvataan siten, että koulutukseen osallistumiseen varataan riittävä aika eikä työmäärä ole osallistumisen esteenä. Mahdollisuuksia osallistua koulutukseen voidaan lisätä myös aikaistamalla koulutuksista tiedottamista, jolloin koulutukseen osallistuminen voidaan ottaa huomioon työtehtäviä järjestettäessä. Hovioikeudessa koulutuksista tiedottamista on pyritty parantamaan intrassa julkaistavien koontitiedotteiden ja koulutuskalenterin avulla. Hovioikeuden järjestämiin koulutustapahtumiin saa myös jälki-ilmoittautua. Nämä toimenpiteet on todettu hyviksi. Jälki-ilmoittautuminen lisäisi mahdollisuuksia osallistua myös Tuomioistuinviraston koulutuksiin esimerkiksi pääkäsittelyn peruuntuessa.

Selvityksen (s. 134) mukaan koulutuksen sisältöön ja laatuun ollaan pääosin tyytyväisiä. Sisältöä ja laatua koskevassa osiossa (s. 135, 136) on tuotu esiin valtionhallinnon Osaava-hanke. Sen ja tuomarinkoulutuslautakunnan HOKS-pilotin avulla ollaan ottamassa käyttöön jokaisen työntekijän henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnittelu (s. 45, 347). Osaava-hanke on tarkoitus ottaa käyttöön kuluvaan vuoden 2021 aikana. Osaava-hanke oli tullut tuomarinkoulutuslautakunnalle yllätyksenä. Myöskään koulutustoimikunnalla ei ollut tietoa Osaava-hankkeesta. Koulutustoimikunta kannattaa Osaava-järjestelmän ja HOKS-pilotin tavoitteita tukea jokaisen työntekijän henkilökohtaista kehittymistä ja edistää säännöllistä osaamistarpeiden arviointia. Nämä tavoitteet mahdollistavat myös tuomarin erikoistumisen huomioon ottamisen. Koulutustoimikunta pitää tärkeänä, että järjestelmää voidaan myös hyödyntää osaamisen kehittämisen suunnittelussa. Tuomarinkoulutuslautakunnan lausunnossa (s. 347) mainittu tuomareiden riippumattomuuden vaatimusten huomioonottaminen puhuu HOKS-pilotin käyttöönoton puolesta.

Selvityksen (s. 39, 131, 139) mukaan asessorin virkojen määrää voisi olla tarpeen lisätä tuntuvasti, mutta toisaalta myöskään esittelijän tehtävästä ei tulisi luopua kokonaan. Selvityksessä on esitetty uudistetun järjestelmän mukainen esimerkki tuomarin urapolusta, jossa tuomioistuinharjoittelun jälkeen ennen asessorin tehtävää on esittelijän tai muuta sellaista lakimiestyötä. Tuomarin ura on avoin siten, että tuomariksi voi pätevöityä myös muuten kuin tuomioistuintehtävissä. Koulutustoimikunta katsoo, että asessorinkoulutus antaa hyvät lähtökohdat tuomarin tehtäviin. Kuitenkin myös esittelijöiden tulisi saada laadukasta koulutusta ja henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnittelun tulisi koskea myös heitä. Esittelijöitä koskeva koulutusohjelma tai -suunnitelma valmistaisi asessorin tai muihin tuomarintehtäviin, liittäisi sitoutumista esittelijän tehtävään ja tuomioistuinlaitokseen sekä lisäisi esittelijän tehtävän vetovoimaa työmarkkinoilla.

Selvityksen (s. 136) mukaan myös kouluttajia, tutoreita ja perehdyttäjiä tulisi kouluttaa. Koulutustoimikunta kannattaa näkemystä. Toimikunnan käsityksen mukaan asessorien tutoreille järjestetään nykyisin Tuomioistuinviraston toimesta varsin hyvä perehdytys tehtäviinsä, eikä sitä ole välttämättä tarpeen lisätä tai syventää. Ottaen muun ohella huomioon tuomarin uran avoimena pitämistä koskeva tavoite tärkeää olisi kuitenkin, että myös uusien hovioikeudenneuvosten ja esittelijöiden tutoreina tai mentoreina toimivia henkilöitä koulutettaisiin tehtävään. Talon sisäinen perehdytys on yksi ammatillisen osaamisen hankkimisväylä. Perehdytys annetaan lähtökohtaisesti kaikille ja se luo pohjan uudessa tehtävässä aloittamiselle ja tiedonhankinnalle. Tutoreiden koulutuksen ja uusien työntekijöiden perehdytyksen yhteismitallisuuden tulisi tämänkin vuoksi kiinnittää tarkempaa huomiota. Perehdytysuunnitelmia voitaisiin hyödyntää uusien työntekijöiden koulutuksessa entistä laajemmin. Selvityksen (s. 142) mukaan henkilöstöllä ei kuitenkaan ole riittävästi aikaa toimia kouluttajana tai tutorina. Koulutustoimikunta pitää tärkeänä, että tutorointiin käytetty aika pyritäisiin huomioimaan työmäärässä.

Koulutustoimikunnan puolesta

27.5.2021

Hovioikeudenneuvos Tea Kangasniemi
Koulutustoimikunnan puheenjohtaja